

DASH

Dietary Approach to Stop Hypertension

dr Małgorzata Kalemba-Drożdż

Krakowska Akademia
im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

„najzdrowsza dieta na świecie”

- National Heart, Lung, and Blood Institute, National Institutes of Health ,U.S. Department Of Health And Human Services
- National Institutes of Health przeprowadził szeroko zakrojone badania nad dietą
- DASH nie jest dietą wegetariańską, jednak bazuje na pokarmach roślinnych: warzywach, owocach, strączkach i ziarnach.
- Wprowadza i utrwała zdrowe nawyki żywieniowe, kulturę jedzenia i sporządzania posiłków

Przebieg

- 459 dorosłych uczestników z ciśnieniem tętniczym niższym niż 160 mmHg i żylnym między 80–95 mmHg. 27% miało nadciśnienie
50% kobiet
60% Afroamerykanie
- Szybkie rezultaty – redukcja wysokiego ciśnienia po dwóch tygodniach diety. **Skurczowego ciśnienia tętniczego średnio o 6 mm Hg, ciśnienia rozkurczowego o około 3 mm Hg.** U pacjentów z umiarkowanym ciśnieniem tętniczym skurczowe obniżyło się nawet o 11 mm Hg, a rozkurczowe o 6 mm Hg.
- W drugim etapie przebadano 412 osób wprowadzając trzy poziomy spożycia sodu (3000, 2300 i 1500 mg)
- W trzecim etapie 810 uczestników – dodatkowym celem była redukcja masy ciała, wprowadzono 3 poziomy energetyczne

Badanie DASH 2100 kcal

- porcja energetyczna z tłuszczów 27%
- ---z tłuszczów nasyconych 6%
- porcja energetyczna z białek 18%
- porcja energetyczna z węglowodanów 55%
- Cholesterol 150 mg
- Sód 2,300 mg* (1500 mg)
- Potas 4,700 mg
- Wapń 1,250 mg
- Magnez 500 mg
- Błonnik 30 g

Food Groups	Servings/Day		
	1,600 calories/day	2,600 calories/day	3,100 calories/day

Grains*	6	10-11	12-13
---------	---	-------	-------

Vegetables	3-4	5-6	6
------------	-----	-----	---

Fruits	4	5-6	6
--------	---	-----	---

Fat-free or low-fat milk and milk products	2-3	3	3-4
--	-----	---	-----

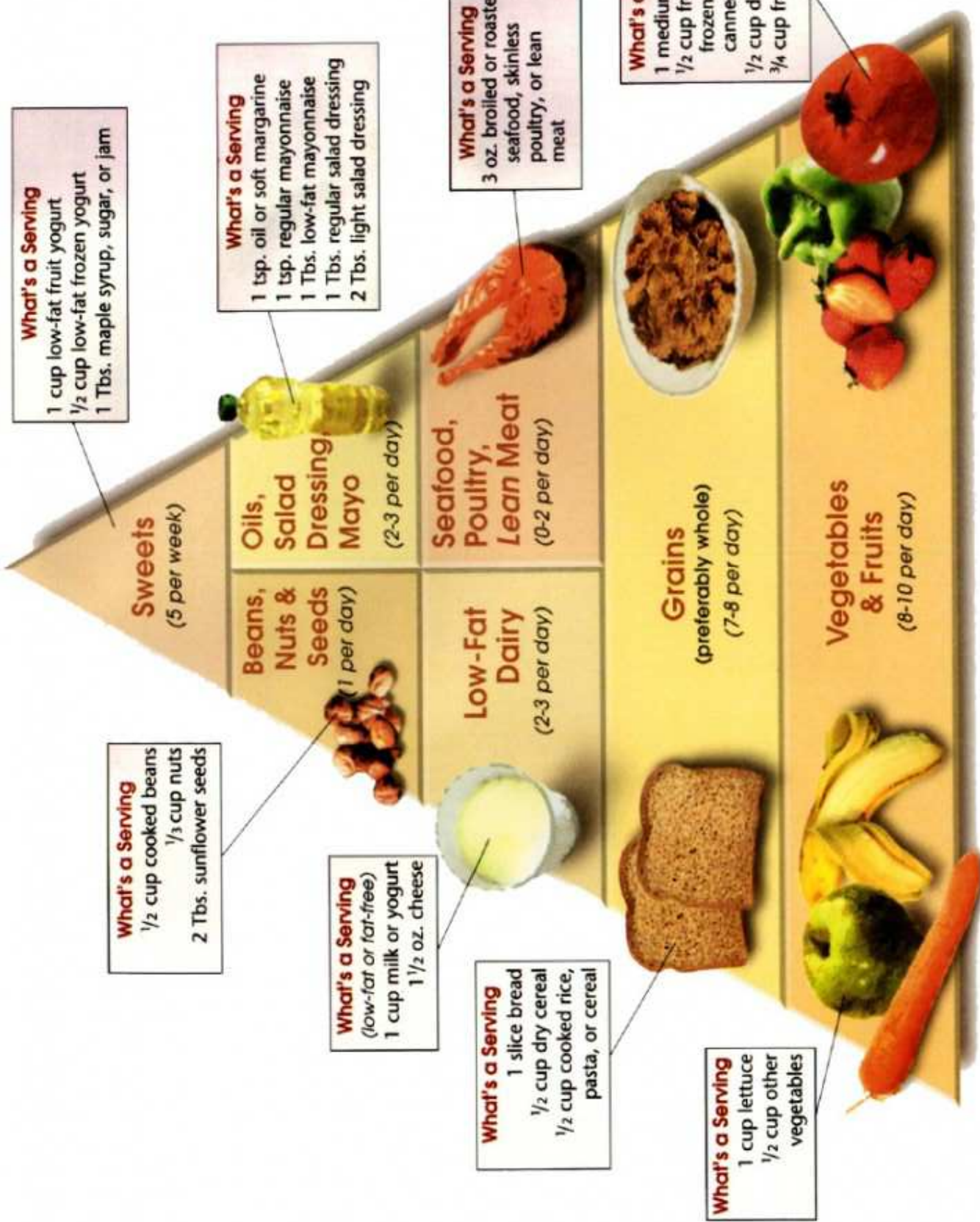
Lean meats, poultry, and fish	3-6	6	6-9
-------------------------------	-----	---	-----

Nuts, seeds, and legumes	3/week	1	1
--------------------------	--------	---	---

Fats and oils	2	3	4
---------------	---	---	---

Sweets and added sugars	0	≤2	≤2
-------------------------	---	----	----

* Whole grains are recommended for most grain servings as a good source of fiber and nutrients.

What's a Serving
 1 cup low-fat fruit yogurt
 1/2 cup low-fat frozen yogurt
 1 Tbs. maple syrup, sugar, or jam

What's a Serving
 1/2 cup cooked beans
 1/3 cup nuts
 2 Tbs. sunflower seeds

What's a Serving
 1 tsp. oil or soft margarine
 1 tsp. regular mayonnaise
 1 Tbs. low-fat mayonnaise
 1 Tbs. regular salad dressing
 2 Tbs. light salad dressing

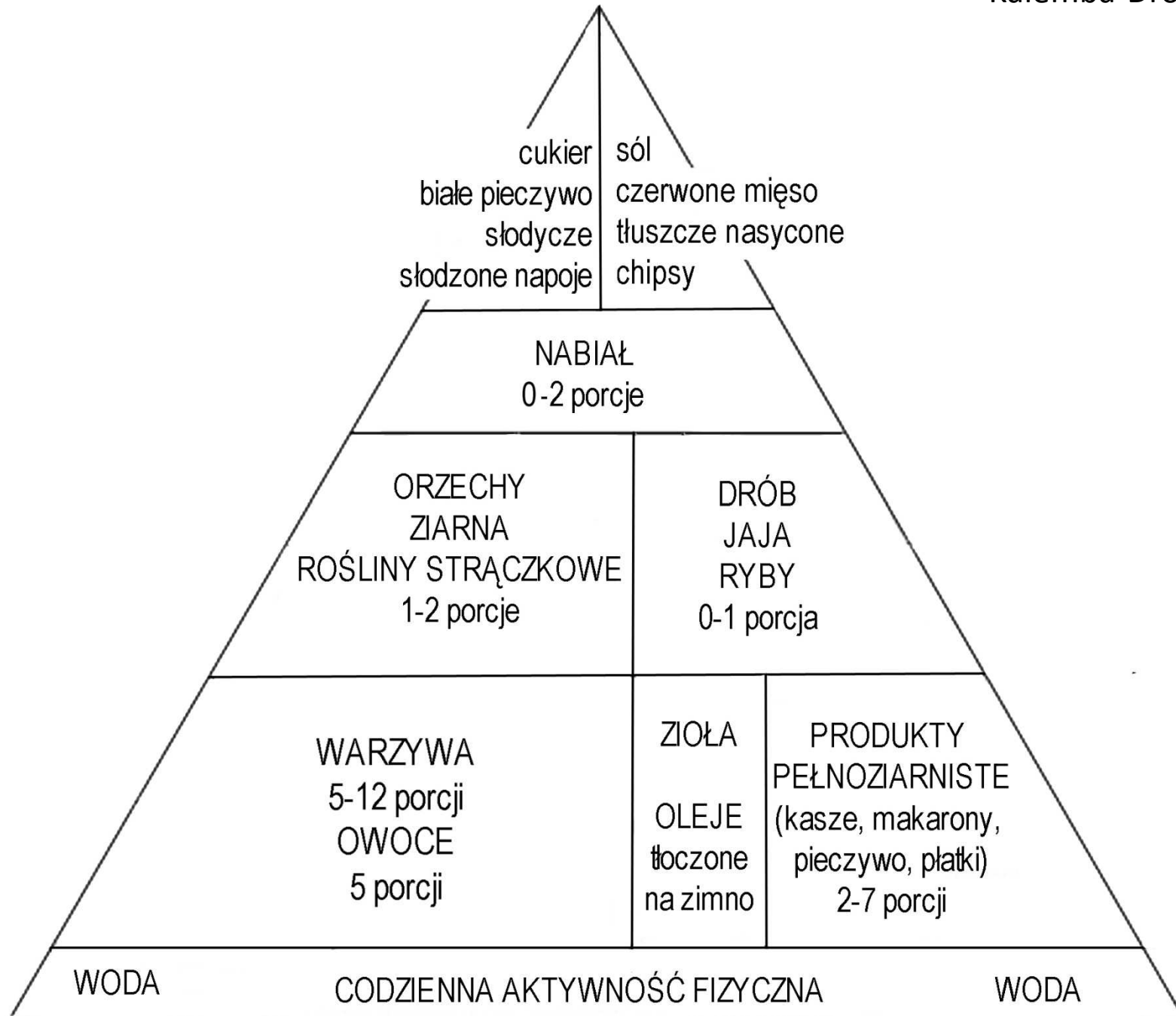
What's a Serving
 (low-fat or fat-free)
 1 cup milk or yogurt
 1 1/2 oz. cheese

What's a Serving
 1 slice bread
 1/2 cup dry cereal
 1/2 cup cooked rice,
 pasta, or cereal

What's a Serving
 3 oz. broiled or roasted
 seafood, skinless
 poultry, or lean
 meat

What's a Serving
 1 medium fruit
 1/2 cup fresh,
 frozen, or
 canned fruit
 1/2 cup dried fruit
 3/4 cup fruit juice

What's a Serving
 1 cup lettuce
 1/2 cup other
 vegetables

Zalecenia

- Utrzymanie odpowiedniej masy ciała
- Aktywność ruchowa
- Unikanie alkoholu
- Rezygnacja z używek
- Leki obniżające ciśnienie, gdy są potrzebne
- Zdrowa dieta

- Wybieraj produkty zawierające mało tłuszczu, mało nasyconych kwasów tłuszczowych, mało cholesterolu, niewielką ilość soli, dużo wapnia i błonnika pokarmowego.
- **Ogranicz spożycie mięsa!**
- Wprowadź dwa bezmięsne dni w tygodniu.
- **Jedz owoce**, szczególnie, kiedy masz ochotę na coś słodkiego.
- Na przekąski wybieraj niesolone wafle ryżowe, mieszanki orzechów i owoców suszonych, krakersy lub sucharki z mąki z pełnego przemiału, jogurty niskotłuszczowe i surowe warzywa
- **Nie sól** pokarmów, do przyprawiania używaj ziół.

Unikaj:

- Przetworzonej żywności
(zawiera **sól** i inne zbędne substancje)
- Produktów marynowanych, konserwowych,
wędzonych, peklowanych, wędlin
- Gotowych wyrobów garmażeryjnych
- Mieszanek przyprawowych z solą
- Słonych przekąsek
- Tłuszczów nasyconych i trans
- Potraw smażonych i grillowanych

- Zmiany wprowadzaj stopniowo
- Dzień po dniu, tydzień po tygodniu - dodawaj porcję warzyw
- Zmniejsz porcje mięsa najpierw do 200 g dziennie (optymalnie nie więcej niż 500 g na tydzień)
- Dzień po dniu, tydzień po tygodniu używaj coraz mniej soli

Warzywa (minimum 5 porcji dziennie)

- 1 porcja: duży ziemniak lub dwa małe, średni ogórek, papryka lub pomidor, 1 szklanka surówki z warzyw, 2-3 łyżki gotowanych warzyw (szpinak, brokuły, kapusta, buraczki, fasolka itp.), 5-6 liści sałaty, 3/4 szklanki soku z warzyw.
- Do każdego posiłku jako część potrawy lub samodzielnie
- Błonnik, flawonoidy, pierwiastki, witaminy B, C, E

Owoce (4 - 5 porcji dziennie)

- 1 porcja: średnie jabłko, gruszka banan, pomarańcza, szklanka malin, truskawek, wiśni, borówek, winogron, 1/2 grejpfruta, 2/3 szklanki soku z owoców.
- Jako deser do każdego posiłku lub samodzielnie.
- Możliwie spożywać razem ze skórką.
- Cytrusy mogą wchodzić w reakcje z lekami – trzeba sprawdzić.

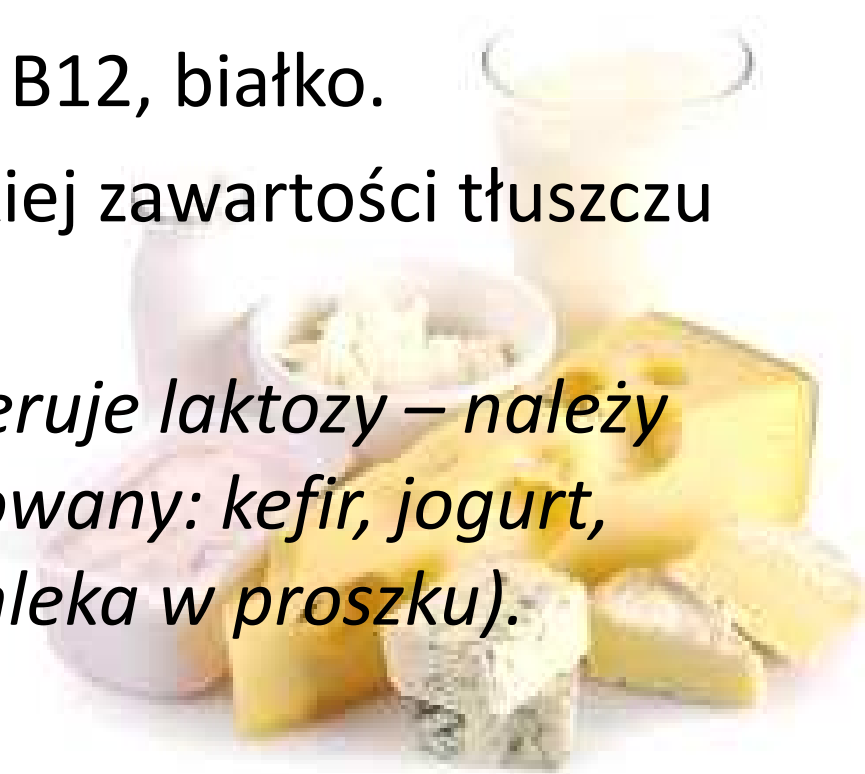
Produkty pełnoziarniste (2 - 8 porcji dziennie)

- Kasze! Pieczywo pełnoziarniste, ryż, makaron z twardej pszenicy.
- 1 porcja to np. kromka chleba, 4 kromki pieczywa chrupkiego, 1/2 szklanki gotowanej kaszy, płatków zbożowych lub ryżu, 1 szklanka makaronu, 1/3 szklanki suchych płatków lub musli.
- Błonnik, witaminy B, pierwiastki, źródło energii, niski indeks glikemiczny
- Uwaga na pieczywo – w Polsce zazwyczaj zawiera ono bardzo dużo soli.

Nabiał (2 - 3 porcje dziennie)

- 1 porcja: szklanka mleka, kefiru, jogurtu, średni plaster twarogu, mały serek topiony, 2 plastry sera żółtego
- wapń, witamina D, A, B2, B12, białko.
- Wybierać produkty o niskiej zawartości tłuszczu **NIE ODTŁUSZCZONE 0%!**
- *Ok. 47% populacji nie toleruje laktozy – należy wybierać nabiał fermentowany: kefir, jogurt, maślanka (bez dodatku mleka w proszku).*

Chude mięso, drób, ryby, jajka (do 6 porcji tygodniowo)

- Białko, witaminy B, żelazo vs. tłuszcze nasycone, omega-6 i cholesterol.
- Mięso ograniczyć do maksymalnie 500 g na tydzień
- 1 porcja: 100 g chudego mięsa, 1/2 piersi kurczaka lub udko, 5-6 cienkich plasterów wędliny, 100 g ryby, 2 jajka
- Gotować lub piec do 150 stopni, unikać smażenia (kancerogeny), odcinać tłuszcz.
- „*Ryba jest dobra na wszystko.*”
Ryby oceaniczne lub górskie. Kwasy tłuszczowe omega-3!

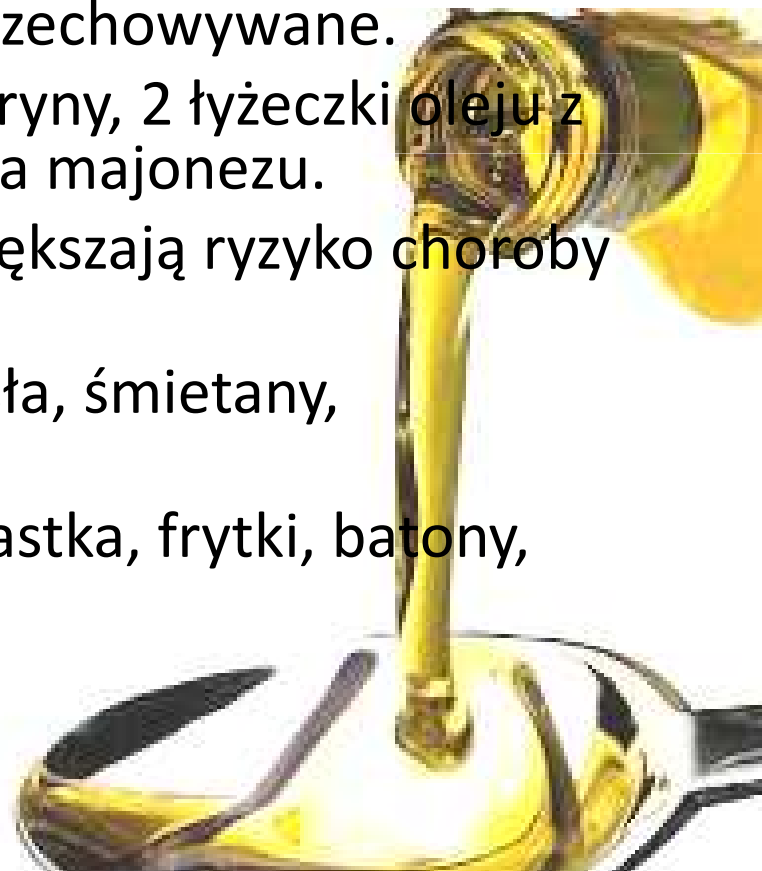
Orzechy, rośliny strączkowe (5 razy w tygodniu)

- Pełnowartościowe białko, pierwiastki, witaminy B, kwasy omega3.
- 1 porcja: 1/2 szklanki (50 g) orzechów lub 2/3 szklanki gotowanej fasoli lub grochu.
- Uwaga na fitohormony! – Soja koniecznie fermentowana

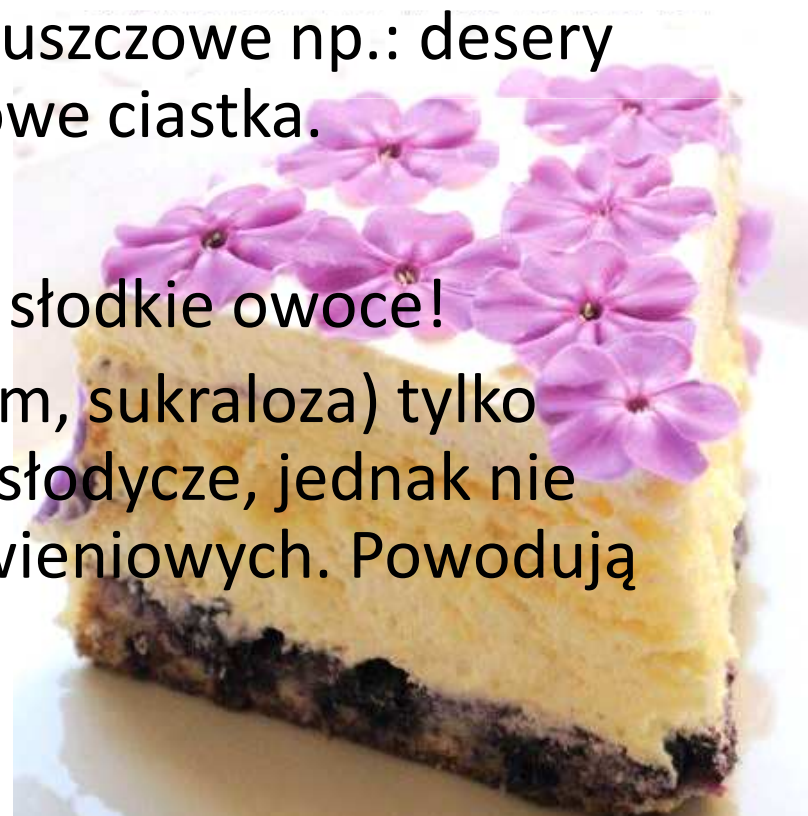
Tłuszcze i oleje (2 - 3 porcje dziennie)

- Tłuszcze są konieczne do przyswajania witamin A, D, E, K, B2, B12
- Zalecane 30% kalorii, pochodzących z tłuszczów, z naciskiem na zdrowe tłuszcze nienasycone czyli tłoczone na zimno z pierwszego tłoczenia odpowiednio przechowywane.
- Porcja: 1 łyżka nieutwardzanej margaryny, 2 łyżeczki oleju z pierwszego tłoczenia na zimno, 1 łyżka majonezu.
- Tłuszcze nasycone i tłuszcze trans zwiększają ryzyko choroby wieńcowej.
- Ograniczenie czerwonego mięsa, masła, śmietany, utwardzanych margaryn
- Unikać izomerów trans (pieczywo, ciastka, frytki, batony, chipsy).

Słodycze (max. 5 porcji na tydzień)

- Należy ograniczać!
- 1 porcja: 1 łyżka cukru, małe ciastko, 4-6 cukierków, ¼ tabliczki czekolady, gałka lodów, 1 łyżka dżemu, szklanka lemoniady.
- Słodycze należy wybierać niskotłuszczowe np.: desery owocowe, sorbety, niskotłuszczowe ciastka.
- W pierwszej kolejności sięgaj po słodkie owoce!
- Słodziki (np.: aspartam, acesulfam, sukraloza) tylko chwilowo zaspakajają apetyt na słodycze, jednak nie wyrabiają dobrych nawyków żywieniowych. Powodują uwalnianie insuliny.

Napoje

- Przede wszystkim woda
- Herbata zielona, czarna, herbatki ziołowe, owocowe, napoje niesłodzone
- „Mleka” roślinne
- Alkohol i kofeina – ograniczać.

Fruit and
vegetables

Bread,
cereals and
Potatoes

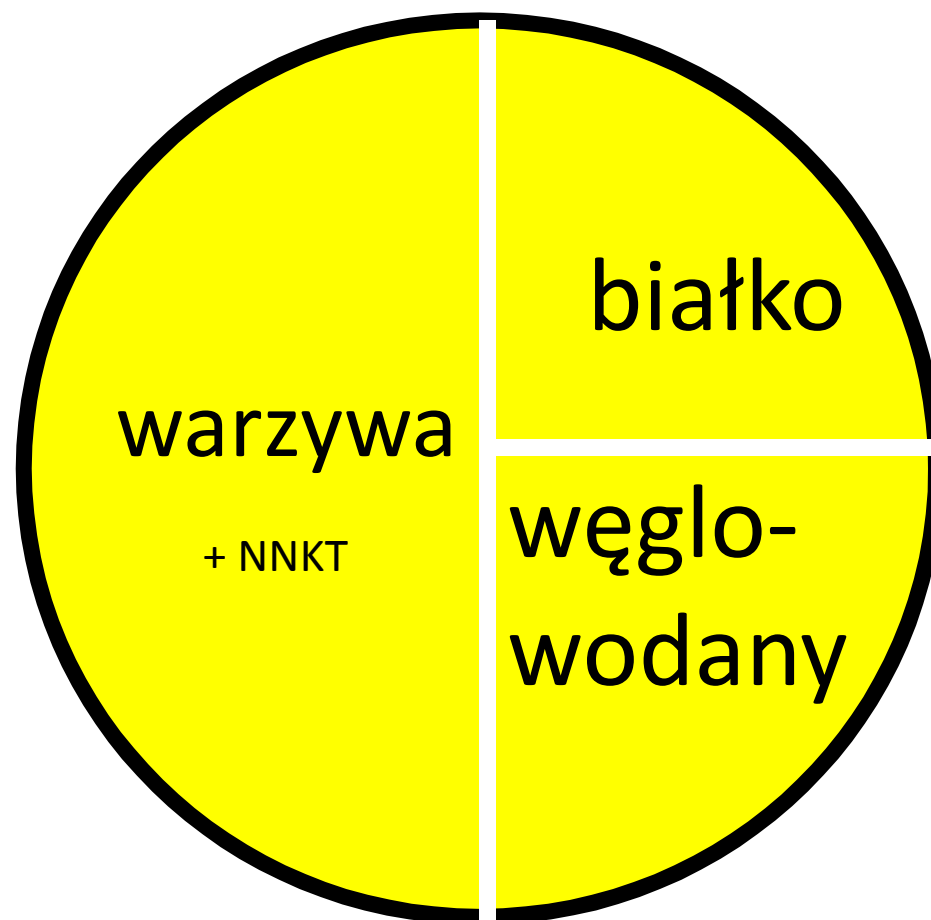

Meat,
fish and
alternatives

Milk
and dairy
products

Food containing fats
and food containing sugar

Zasada połowy talerza

Krakowska Akademia

im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

- dr Małgorzata Kalemba-Drożdż
Krakowska Akademia im. A. F. Modrzewskiego
Wydział Zdrowia i Nauk Medycznych
Katedra Biochemii Genetycznej
ul. Gustawa Herlinga-Grudzińskiego 1
30-705 Kraków
fax.: 12 252 46 51
e-mail: mkdrozdz@gmail.com

Na podstawie:

- Your Guide to Lowering Your Blood Pressure With DASH, NIH Publication No. 06-4082, April 2006
- Willet W., Skerrett P. Eat, Drink and Be Healthy The Harvard Medical School Guide to Healthy Eating. FreePress 2005
- Kapiszewska M, Kalemba-Drożdż M. Ocena stanu odżywienia organizmu. Oficyna Wydawnicza AFM, 2014